

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Александр Новак бла Казбек Коков Россейни вице-премьерини Къабарты-Малкъаргъа келгенини эсеплерин сюзгендиле

Александр Новакны Къабарты-Малкъар Республикагъа ишчи жумуш бла келгенини юсюнден КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Россейни вице-премьери бла эки жанлы тюбешиу бардыргъанды.

Тюбешиуде республиканы суу бла жалчытыу, ыргылыны салуу эм Нальчик шахарда кир суула жыйылыуучу жерни къурулушун бардырыр ючюн, аланы «Шимал-Кавказ федерал округну айнытыу» федерал программагъа къошар онгла сюзюлгендиле. Андан сора да, тюбешиуде уллу магъана республикагъа инвесторла эслерин бурурча этиуге, миллет проектлени эм социал борчланы толтуруу сорулагъа да къаралгъанды.

Шимал-Кавказ федерал округгъа кирген регионаны качествену суу бла жалчытыуу къайгылары тамамлау баш борчладан бириди, - деп чертгенди Александр Новак.

Тюбешиуде къаралгъан магъаналы сорууладан бири газ ызыланы тартуу бла байламлы болгъанды. Александр Новак белгилегенге кере, Россейни Президен-

ти салган борчладан бири, 2022 жылны ахырына дери жер-жерледе адамланы юйлерин газ бла жалчытыу ишлени бошаргъа керекди.

«Газпром» акционер обществону планларына кере 2025 жылны ахырына компания регионда табийгъат газны тартуу бла байламлы техника ишлени бошаргъа умут этеди. Андан сора да, тогуз газ юлешиучу станция жангыртыллыкды, техника жаны бла хар заты да алышындырыллыкды эм газ баргъан ыргылыны бир-бирге къошхан жер да ишленирикди.

Бююнлюкде регионну табийгъат газ бла жалчытыу 96, 8 процентге жетгенди, ол керюмдю Россейде эм игиледен бирине саналады.

Республиканы турист онгларыны юсюнден айта, Александр Новак былай дегенди: «Тау лыжаларда учуучу аралагъа къыралда уллу сурам барды, ол бөлүм терк айнып барады. Кеп затха жангыдан къарап, алышындырыгъа эм жангыртыгъа тюшерикди. Конкуренция уллу болгъан кезиуде

жангыдан ишлеген тынчды, аны жангырхандан эсе. Ол ишлеге деп 2024 жылгъа дери бюджетден 15 миллиард сом бөлүрге мурат барды.

Къонакъ юйлени, адамланы ашатырча эм солурча жерлени ишлерге онгла къурагъа керекди. Ол соруулары комплексли тамамлау айнытыу себеплик этерикди».

Казбек Коков Александр Новакгъа Къабарты-Малкъарны социал-экономика

айныуу бла байламлы соруулагъа эс бургъаны ючюн ыразылыгын билдиргенди. Республикада экономика бла байламлы проектлени хайырлануыгъа себеплик этиу адамланы жашауларына качественларын кетюрлюкдю.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну пресс-службасы.

Экономика

Тау-магъадан комбинатны къурулушу бла шагырейленгендиле

Россейни Правительствосуну Председатели орунбасары Александр Новак бла КъМР-ни Башчысы Казбек Коков Элбрусну тау-магъадан чыгаруучу комбинаты бла шагырейленгендиле.

Республикада уллу инвестиция проектни бардырыу 2021 жылны октябрни аллында башланганды. Бююнлюкде тау-магъадан комбинатны жол инфраструктурасын къурау эм къурулуш майданын хазырлау ишле тамамлана турадыла.

Элбрус тау-магъадан комбинатны генеральный директору Игорь Ушаков сагъынылган проектни эм къурулуш ишле къалай бардырылгъанларыны юсюнден толусунлай

айтханды. Проект эки жерде къуруллыкды. Тырнауузда магъадан чыгаруу эм тазалау производство, Невинномысскда уа гидрометаллургия производство боллукды.

Проектни бардырган кезиуде жер тюбюндеги рудникни жангыдан ишлерикдиле, анга кере экология инфраструктура да къуруллыкды.

Игорь Ушаков белгилегенге кере, комбинат Шимал Кавказда эм уллу промышленный предприятиядан бирине саналлыкды.

Толусунлай проектни багъасы 25 миллиард сом турады, ал тергеулеге кере, жылгъа 1,5 миллион тонна магъадан чыгарыллыкды эм жарашдырыллыкды. Планнга кере, 700 жангы ишчи жер къуруллыкды. Комбинат 2023 жылда хайырлануыгъа берилликди, 2026 жылда уа толусунлай ишлеп тебирекди. Биригиу толу кючу бла ишлеп тебирегенде, тюрю-тюрю бюджетлеге этдорген налог төлеуери жылгъа 300 миллион сомгъа жууук боллукдула, деп билдиргендиле республиканы оноучусуну пресс-службасындан.

Къарау

Минги тауну тийресинде турист онглагъа эс бурулгъанды

Россейни Правительствосуну Председатели орунбасары Александр Новак Къабарты-Малкъаргъа ишчи жумуш бла келип тургъан кезиуде, ишчи къауум бла турист объектлеге къарагъанды. Аны биргесине КъМР-ни Башчысы Казбек Коков да болгъанды, деп билдиредиле республиканы оноучусуну пресс-службасындан.

Республиканы турист онглары бла шагырейленгенде, жолоучулары аслам халда келип башлагъанларын эсге алып, тегерекни тапландырыуа аслам эс бурургъа кереклиси эм «Эльбрус» курортну инвестиция онгларыны юсюнден айтылгъанды.

Кавказ.РФ деген биригиуно генеральный директору Хасан Тимижев план-проектни кергюзтгенди, анга кере, Россей Федерацияны Правительствосу 2020-2024 жылда курортну айнытыуна деп федерал инвестиция программаны чеклеринде 15 миллиард сом бөллюкдю. Тергеулеге кере, 2030 жылгъа «Эльбрус» курортха 1,2 миллион адам келликди. Инвестиция проектлени хайырлануу адамланы орнатуу жерлени санын кёбейтирге онг берликди, жангы канат жолла эм тау-лыжа трассала да ачыллыкдыла.

Республиканы эм Кавказ. РФ биригиуно аллында курорт объектлени тапландыруу борчла турадыла. Инвестиция онглары толусунлай хайырлануу ючюн, инфраструктура тыйгычланы къурутургъа керекди: качествену электрокюк бла жалчытыу, коллекторну эм кир суула жыйылыуучу системаланы жангыртуу, таудан къарла юзюлюк келгенде, аланы тийиу системаланы ишлеу эм тынгылы ремонт этиу, чыракъла жанарча чыпынланы орнатуу, тротуарланы ишлеу, машинала тургъан жерлени къурау.

КЕНГЕШ

Экономика бөлүм айныйды, алай тындырыллык ишле алыкъа асламдыла

Бу кюнледе Къабарты-Малкъаргъа РФ-ни Правительствосуну Председатели орунбасары Александр Новак келгенди. Мында болган кезиуде ол республиканы социал-экономика жаны бла айнытыуа жоралат кенеш бардыргъанды. Сёз анда эл мюлкю, промышленность, туризм сфераны ондурууну, предпринимательствону тирилтиуну, инфраструктура эмда миллет проектлени тамамлауу юсюнден баргъанды. Жыйылыууа КъМР-ни Башчысы Казбек Коков, регионну Правительствосуну, къырал власть оргналаны келечилери да къатышхандыла.

Ал сёзюнде Александр Валентинович социал-экономика сфераны айнытыууна къолгъа алганда, эм биринчиден, адамланы жашау болумларын игилендириуге эс бурургъа кереклисин чертгенди: «Правительствону Председатели Михаил Мишустинни буйруктарында аны юсюнден тынгылы айтылады. Биз да кеси жаныбыздан сизге аланы тамамларгъа себеплик этерикбиз. Регионнга инвестицияла аслам халда келирча онгла къурагъа керекди. Нек дегенде ала жангы ишчи жерледиле, дагыда бюджетге къошакъ болумларын игилендириуге эс бурургъа кереклисин чертгенди: «Правительствону Председатели Михаил Мишустинни буйруктарында аны юсюнден тынгылы айтылады. Биз да кеси жаныбыздан сизге аланы тамамларгъа себеплик этерикбиз. Регионнга

къараргъа заман тапханы ючюн Александр Валентиновичге ыспас этгенди. Къырал къаллай онгла бере эсе да, регион аланы толусунлай хайырлануыгъа керешенин, аны себепли битеу белгиленген борчланы тамамларгъа таукел болгъанын чертгенди.

- Республиканы битеулю регион продукту (ВРП), коронавирус аруу жайылгъаны ючюн кийрилген чекленулеге да къарамай, быйыл 2,6 процентге кёбейип, 205 миллиард сомдан артык боллукды, деп ышандыргъанды КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий. - Тенгештирил айтханда, быйтыр ол 180,3 миллиард сом болгъан эди. Промышленностьда производствоно керюмдюсю тошмгенди - ол да къууандырады; республика алычулагъа 50 миллиард сом багъасына продукция жибергенди. Эл мюлкде эмда къурулуш бөлүмде тирилик азаймагъанды. Биринчисинде быйтыр 61 миллиард сом багъасына продукция жарашдырылгъанды. Эсге сала айтсакъ, бизни къыралда сатыуда болган кетелени бла жемилшени ючден бири Къабарты-Малкъарда ёсгендиле. Промышленностьда болум игиди: быйтыр - 30, быйыл а 33 миллиард сом багъасына ишле этилгендиле бу бөлүмде. Озган жыл хайырлануыгъа кеп къалмай жарым миллион квадрат метр берилген эсе, быйыл бу керюмдю 520 минг квадрат метрге жетерикди, - деп чертгенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жазыпыу - 2022

«ЗАМАН» хар юйюрге огъурлу къонакъ болуп келсин

«Заман» газетте 2022 жылны биринчи жарымына жазылуу кампания барады. Миллет тилде чыкыган жангыз газетибиз сизни керти халпарчыгъыз, огъурлу сёз негеригиз болганлай калырына ышанабыз. Изданияны бетлеринде сиз, хар замандача, халкыбызны къуанчларыны, жарсыуларыны, аны озган жылда эм бююнню жашауу юсюнден материалла табаллыксыз. Ёсюп келген тюлюню миллет жоруклада юйретиде ол ахшы болушлукчугъуз боллугу да ишексизди.

Сиз ёз халкыгызыны адамы болганыгызы сезгенлей турургъа излей эсегиз, малкъарлыланы тарыхларын, маданияларын, адет-төрелерин, саулайда жашауларын билдирге итине эсегиз, «ЗАМАН» ГАЗЕТЕ ЖАЗЫЛЫГЫЗ.

Жазылуу багъасы алты айгъа - 724 сом 80 капекди.

Бизни индексибиз - П 5393

Мадар

Огъары Бахсанда сабий сад ачылыгъанды

Магъаналы тема

Россейде да, битеу дунядача, ковид кенг жайылгъанды. Жарсыуыгъа, бизни къыралыбызда халкыны жаланда элли проценти дарман салгъанды. Къабарты-Малкъарда уа алыкъа къыркъ процентге окъуна жетмейди бу тарих. Аны бла бирге бизни республикада хар суткадан ёлгенлени саны он - онбир болуп башлагъанды, ковидни бу толкъунна дери былай къоркъуулу, бушуулу хал болмагъанды.

Ковид. Уллу кёллюкюкню багъасы бийикди

Адабият окъуула

Ёмюрлюк чыгъармаланы ёчюлмезлик жарыклары

Бу кюнледе Нальчикде Малкъар халкыны политика репрессиялары кезиулеринде жоюлгъанларына аталган мемориалдында «Биз тау жырыны эки къанатыбыз, Къайсын бла Алим...» деген аты бла республикалы адабият чыгъармачылык конкурс барады.

Жангыпыкъла

Дарман салдыргъан жер ачылыгъанды

МАГЪАНАЛЫ ТЕМА

Ковид. Улму кёллюккюню багъасы бийикди

Россейде да, битеу дунядача, ковид кенг жайылганды. Жарсыуга, бизни кыралыбызда халкыны жалаңда элли проценти дарман салганды. Къабарты-Малкъарда уа алыкъа кырк проценте окъуна жетмейди бу тарих. Аны бла бирге бизни республикада хар суткадан ёлгенлени саны он – онбир болуп башлаганды, ковидни бу толкъунна дери быллай кырккыуулу, бушуулу хал болмаганды. Бир юйорде эки-юч адам ёлгенле да бардыла. Жамауат элгенди. Алай шёндюго болумда хар бирибизни да жокъмуду терслигибиз?!

«Дарман салыуға къажу сөөлгенлени сатырларына къарасанг, медицинадан анғылаулары болмагъанла кеп болгъанларын эслейсе, - дейди Москвада Коммунаркада ишлеген Къойчуланы Шамил. - Алагда ийнанып, дарман салмай, ёлюп кетгенле асламдыла. Орта ёмюрлени жахиллиги басханды бизни. Къарачыгъыз, битеу жамауат бирча дарман салгъан кыраллада пандемия кылай барганына. Алада да аурудула, алай болныча лагъа тюшгенле аз, ёлгенле уа анда-мында бир адам. Сау Португалияда суткага беш-алты адам ёле эсе, жалаңда Къабарты-Малкъарда бусагъатда он-онбир ковид-сауус дунисын алышындырады. Россейде уа суткага мингге жуукъ адам ёледи. Къарангылыккыны багъасы бек бийик болгъанын керебиз,

бир зат да къуандырмай эсе, ауруп кылады. Саулууға бла кесин кылай сөзгени, жашауға къарамы бла байламлы затладыла. Пандемия битеу дуняда да мудахлыккыны тамырларын жибергенди. Орамлада, тюкенледе адамланы бетлерине къарасанг, элгенирчады: ышармайдыла. Алай бу шёндюго болумну кесибиз чакъырмадыкымы башыбызгъа? Хасаниада госпитальны врачы, хирург Аксыланы Махти Россейде не заманда да вирусология кючю болгъанын чертгенди. «Сыналмагъан вакцинаны этдирик тойюбюз, - деп тохтагандыла бююн кепле. Алай корона шёндюго дери да болганды, бусагъатда аны бир тюрлюсюду. Сора алимле болгъан вакцинаны тюрлендирип, алай хазырлагандыла. Ачыкъ айтырға керекди,

ге керекдиле. Мен бу программа ючюн жууаплыма, анга тюшгенле бир жылны ичинде дарманланы хакъсыз алып турлукъдула. Бусагъатда ковидден багъылыну кырал кесини боюнуна алады, алай багъудан сора реабилитация уа алыкъа кылай барлыгы толусунлай ачыкъ тойюлду. Аны себегли, болгъан программала бла хайырларыгъа керекди».

Россейни сыйлы врачы, Нальчикде биринчи номерли поликлиниканы баш врачы Аулият Каскулова: «Шёндюго болумда кесибиз терс. «Сентябрьге дери халкыны алтмыш проценти дарман салыуға керекдиле», - деген эдиле алимле – вирусология, бизни республикада уа алыкъа кырккыгъа да жетпейбиз. Хау, ёлюмлени кёрюп, элгенип, адамла чапандыла дарман салдырырға, алай аны заманында этерге нек жарамай эди?», - дегенди.

Аулият Фуадовна башчылыккы этген поликлиника сегиз минг адамгъа къарайды. Врачла эки сменнге ишлейдиле. Госпитальда пандемияны биринчи кюннен ишлеген Аптайланы Шамил бусагъатдагы штатмны дарманла бла хорлагъан кыйынды,

Аулият Каскулова.

Аксыланы Махти.

жетгенди вакцина этгенлени саны. Испания, Франция 80 процентден озгандыла. Алада ауругъанладан жалаңда бир проценти ёледи. «Хар кыралны алсакъ, вакцина этгенлени саны бла ёлгенлени байламлыккыларын керебиз. Битеу халкъ бирлешип, вакцинациядан ётген кыраллада алай бек азды. Жарсыуга, Россей ол кыралланы сатырларында жокъду. Бизни республикада да болум осалды», - дегенди Аулият Каскулова.

Хар «уханский» вирус болгъанын къатында юч адам ауруй эди, шёндюго штатм а алтаунанга кечеди. Алгын саусуз ашны татыуун неда ийслени билмей тохтай эди, бусагъатда уа алай болмазгъа болады. «Вирус бугъаргъа юйренгенди, кыйынды аны башланган заманын билдире. Не аз да тамагъыгъымы ауруп башлайды, температурагъыз бир сагъатха окъунамы кёторюледи, аш орунугъузу тутады, мычымай, врачны юйге чакъырыгъыз. Госпитальгъа аурууну оздуруп тюшедиле, аллайгъа болушхан кыйынды», - дейди Аптайланы Шамил.

Аулият Каскулова той этерден алгъа жаш адамла вакцинациядан ётерге керекдиле, дейди. «Вакцина бир адамны да къаратон этмейди, алай ковидден бек кыйыны халда ауругъанланы уа сабийлери болмазгъа боллукъду», - дейди Аулият Фуадовна. - Аурулуу болгъан тиширью, баласына жыйырма бла эки ыйыкъ болса, кырккымай дарман салыуға боллукъду. Къагъанаккы сакълагъан юйорде битеу барысы да вакцинация этерге борлудула».

Хар саусуз биреуню бек багъалы адамды. КъМР-ни журналистлерини бириглюню башчысы Шауаланы Разият Краснодар крайда ишлене жууап, юйге алай жыйышхан эди, деп хабарлагъанды. Азреталии да, башха уллу келлю жаш адамлача, дарман салдырмагъан эди. «Хасаниада госпитальда баш врачны орунбасары Залиханлы Жанна, врачла Шауаланы Клара, Эндрейланы Светлана къатында кетмей, жашны сау этгенди. Сау болсуна. Ала госпитальда онда-онбирде кетедиле. Бакъгъандан сора, ариу сөзлери бла кёллендиредиле. Врачланы, медсестраланы кыйыналгъанларын, арыгъанларын ангылап, биз барыбыз да жууаплы болуп, дарман салыуға керекди», - дейди Шауаланы Разият да бизни бла ушагъанда.

Вакцинагъа къажуа дарман салгъанла да аурудула, сора не магъанасы барды аны?», - дейдиле. Жер башында бир вакцина да аурудан жоюз процентте сакъламайды. Алай аны салгъанлада, минг керле айтылгъаныча, ауруу жентил ётеди. Ёлгенле аз боладыла. Статистиканы ачып къарасыла хар юйорде жаш адамла. Анғылатсыла таматалагъа бизде ёлюм кеп, Португалияда, Германияда уа аз нек болгъанын. Башчалагъа тынгыламай, кесибиз да сагъыш этерге, тарихлени сюзерге юйренейик.

Хар сау болгъан адамыбыз – къуанч, хар кетгенибиз – бушуу. Бушууларыбыз кеп болгъанлары ючюн кесибиз терс тойюбюзюму? Бююн бу соруу бек магъаналыды. Хар адам, сагъыш этип, анга жууап берирге керекди.

Белгиледи: бир инсан къоркъуп, тюнголуп, жюргеи кыйыналып жашай эсе, аны

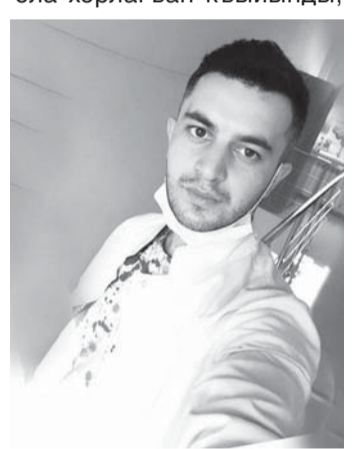
Малытада да 98 процентте

Аптайланы Шамил.

Жанатайланы Людмила.

Къойчуланы Шамил.

дагъыда адамла сагъыш этерге, информацияны сюзерге сыймейдиле».

Пандемия башланганлы ковид 252 миллион адамгъа жуукъганды. Аладан ёлгенлени саны беш миллиондан озганды. Уруш баргъанлай... Ауруп сау къалгъанла уа ковидге дери жашауларына къайталмагъанларын айтадыла. Жарым, бир-бирле уа сау жылны кеслерине келдиле. Нальчик шахарда Кардиодиспансерни бийик категориялы врачы, медицина имлуланы кандидаты Жанатайланы Людмила айтханга кере, диспансерге болушлукъ излеп келгенлени саны ёсюп барады. «Таматала да, жаш адамла да ёлюп барадыла. Ковидден сау болуп, госпитальдан чыккъанларын къууанып бошагъынчы, бир-бирледе инфаркт, инсулыт болады, - дейди врач. - Аурулукълары болгъан тиширьюла вирус жугъуп, ала сау да болуп, сабий да тапхандан сора, керекли терапияны этмегенлери ючюн инфаркт боладыла. Жарсыуга, врачла ол терапияны бардырырға келгенле да къуанмайдыла: биз жазгъан дарманланы ичген кезиуде балаларына ёшюнлерин бералмайдыла, сютлери къуруйду».

«Доктор, жюрегим бир бек ауруду», - деп келгенле биринчи соруубуз ковидни юсюнден болады, аурумагъанна дегенлени къанларын тинтсек, антителала ачыкъланадыла, кепле кеслери да билмейдиле бу кюисоз вирус бла тюбешгенлерин. Ол адамны санын-чархын толусунлай тюрлендирип кетеди. Мыйы, жюрек, нервала – хар зат да башхады ковидден сора. Мыйыгъа кислород жетмей ишлегени себегли, психопатияла, депрессия эм башха аурула тюбейдиле ковидден сау болгъандан сора. Врачлагъа барып, медицина болушлукъ алмаса, адам акъылдан шашып къалыуға да боллукъду. Къысжасы, вирусдан къутулуп, алай артада жюректери ауругъанла бизге Кардиодиспансерге келдиле, депрессиялары, психопатиялары болгъанла неврологияла, психологъагъа жюройдиле. Пандемия халкыны саулууун сёгюп баргъанына шагъатлабыз».

Белгиледи: бир инсан къоркъуп, тюнголуп, жюргеи кыйыналып жашай эсе, аны

врачланы, алимлени араларында да дарман салыуға къажу сөөлгенле бардыла. Ковидге дери, не тюрлю вакциналаны да сабийлерине этмегенлени саны арт жыллада ёсюп бара эди, нек дегенде алимлени баш врачланы бир къаууму газетледе, телевиденияда, интернетде вакциналагъа къажу ишни бек къаты бардырып тургъандыла. «Чечен Республикада уруш жыллада полиомиелитден сабийлеге дарман салымагъанды, къарачыгъыз, бусагъатда анда къаллай бир балчыкъ кыйынады ол аурудан. Хау, не дарман да иги тойюлду саныбызгъа чархыбызгъа, алай жюреги, бюйреги, баууру ауругъанла багъымасала, ёлюп кетерик эдиле.

Бусагъатда дарман салмагъанла ковидден къырылып баргъанларын керебиз, - дейди врач-инфекционист Аптайланы Шамил. Хау, дарман салгъанла да бир-бирде ёлдиле - бир башха кыйын аурулары болгъанла. Алай, битеу да алып къарагъанда, вирус жуукъсада, аурусала да, вакциналары болгъанлары асламысы жентил аурудула, ёлмейдиле. Дарман салгъанланы санын токъсан процентте жетдирген кыраллада аууханла бек аздыла. Мен анғыламайма, бусагъатда интернетни ачып, хар кыралда халкыны къаллай бир проценти вакцина салганды, алада ёлгенлени саны къаллай бир болгъанды деп, къараргъа нек жарамайды? Статистиканы хар адам да кеси сюзаллыккыды. Аны орунуна «антиваксерлени» жомакъларына тынгылайдыла. Сагъыш этейик: бек айныгъан, кючю имлулары болгъан кыраллада вакцина токъсан процентте нек жетгенди? Ала кеси кеслерин жокъ этергеми огъесе сакъларгъамы сөөдиле?»

Ковидден Къабарты-Малкъарда кюн сайын адамла ёлдиле, сау болгъанланы бир къаууму сакъатла боладыла. Жанатайланы Людмила: «Федерал льготалары жокъ эсе, инфаркт миокарда болгъанла, коронар артерияларына шунтирование, стентирование, аблирование этилгенле, Кардиодиспансерге келип, кеслерини юслеринден бизге толу информация берирге, «ЕФарма2Льгота/ Web» программагъа тюшер-

АДАБИЯТ ОКЪУУЛА

Ёмюрлюк чыгъармаланы ёчюлмезлик жарыкълары

Бу кюнде Нальчикде Малкъар халкыны политика репрессияланы кезиулеринде жоюлгъанларына аталгъан мемориалында «Биз тау жырын эки къанатыбыз, Къайсын бла Алим...» деген аты бла республикалы адабият чыгъармачылыккы конкурс барады. Ол тюрели эришуу бу жол Къабарты-Малкъар Республика кыралгъанлы жоюз жыл болгъанына аталады. Аны ишин, хар замандача, бу мемориалда ишлегенле бла бирге Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны Билим беруу жаны бла департаментти бардырады. Мемориалда аны директору Теммоланы Фаризат

Уллу поэтни назмуларын малкъар, къабарты, орус тилдеде кезиу-кезиу айтхандыла. Школчу сабийле аны тилде ариу сөлешгенлерине, назмуланы шатык окъугъан

хазырланадыла, аланы жетимширлерге да анга кере болады. Бу жол эришууну бир номинациясы кеси жазгъан назмуланы окъуу эди. Анга шахарны ючюнчо номерли

Къурманын бла аны эгечи Мадинаны энчи айтырға боллукъду. Мадина къобуз согууп, къарындашы бла бирге Къулуиланы Къайсыны сөзлерине композиция Байчеккуланы Абидин жазгъан «Къор болайым, туугъан жерим, мен саңа» деген жыры бла къуандыр-гъандыла ары келгенлени.

Экинчи номерли лицейни окъуучусу Гемуланы Милана уа Къайсынын сөзлерине этилген «Мой Чегем» деген жырын айтханды.

3-чю номерли мектепни окъуучулары.

быллай, шүёлхукуну юлгюсюн эсге салгъан окъуулары бардырғанлы он жылдан аслам болуп келеди. Жыл сайын сабийле, устазла да ары сыйоп, эрикмегенлей

ларына жюрини келечилери къууанып тынгылагъандыла. Ала уа, хар замандача, таматасы журналист Османланы Хыйса, Къабарты-Малкъар кырал университетни до-

школунда жетинчи классны окъуучусу Чочайланы Ибрагим бла онтёртюнчо номерли школну онунчу классны окъуучусу Азияла Къазова къатышхандыла. Ибрагим ана тилибизде, Азияла уа орус

Азияла Къазова.

Лёлокаланы Малика бла Гемуланы Милана.

Ахматланы Къурман бла Мадина.

жюройдюле. Андан болгъандыла быллай окъуула терели да, излемли да. Ала ары къаллай сыйоп келгенлерин а сабийлени ариу кийингенлеринден, хазырланып келип, шатык назму айтханларыннан, жырлагъанларыннан, төпсегенлеринден да ангыларгъа боллукъду.

Бу эришууну биринчи кесегине ончюдден артыкъ школну окъуучулары къатышхандыла. Сабийле эки

тилде кеслери жазгъан чыгъармаланы ариу окъуп, тынгылагъанлары ыразы этгендиле. Бу эришууде жюри сабийлени тыш кёрюмдюрине да багъа бичгенди. Бу жол миллет кийимле бла келгенлени саны кеп эди. Камилла Сарахова уа, сегизинчи школну окъуучусу, урушну юсюнден айтхан назмуна тийишликде десант берет кийип окъуна келгенди. Шахарны алтынчы номерли школундан Ахматланы

Афашокъланы Фатима.

Ючюнчо номерли школда окъугъан Мызыланы Азияла бла Адам Аришчев назмула айтхандан сора да, миллет төпсезу кёргозтуп, той адетлерибизни ариулыкъларына сейирсингендиле.

Бек иги назму айтханлары араларында жюри онбешинчи номерли школну окъуучусу Къайсырмазаланы Камиланы, онбешинчи номерли школну окъуучулары Амир Барокво, Мария Дакилианы, экинчи номерли лицейден Лёлокаланы Маликаны, онтёртюнчо лицейден Текуланы Валерийни, Ахматланы Ясминаны, Терекъулланы Маринаны, ончюнчо номерли гимназиядан Жараштыланы Аланы, сегизинчи номерли школдан Жашууланы Исламны, тогъузунчу номерли школдан Къулуиланы Аринаны бла Сабанчыланы Элеонораны, алтынчы номерли школдан Ахматланы Къурманын белгилегендиле.

Келлик шабат кюн бу эришууну экинчи кесеге барлыккыды.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

ЭРИШУУ Жаш алимлени белгилегендиле

Къабарты-Малкъар кырал аграр университетни аграр факультетинде «УМНИК» деген республикалы конкурсун жарым финалына айыруу бардырылгъанды. Анда жаш алимлени «Н5. Биотехнология» жаны бла инновациялы проектлерине къарагъандыла,

деп билдиргендиле вуздан. Конкурсда кёргозтолген жыйырма ишден онсегизин бу факультетни окъуучулары жарашдыргъандыла. Айыруу комиссияны келечилери, ол санда КъМККАУ-ну илму-излем иш жаны бла проректору Рустам Абдулхаликов

эмда профессор Малкъондуланы Юсюп талай проектни белгилегендиле. Ала жангы технологиялагъа таянып, жерлени битимлигин игилендириу, мирзеу, къудору эмда дарман хансла ёсдюруу бла байламдыла. Араларында алма бахчаланы къурау амалла, амброзия-гъа къажу жумушла да бар эдиле. Конкурсну къурагъанла жаш алимле иги хазырлангъанларын, проектлерин да тынгылы жарашдыргъанларын белгилегендиле.

УЛБШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Алиментлени жыйыууза — кыаты контроль

Сюд приставланы федерал службасыны Кыабарты-Малкыар Республикада Управленисында пресс-конференция болганды. Ол алиментлени жыйыуу бла байламлы иш кылай толтурулганына жораланганды. Анга ведомствону башчысы Бауаланы Ахмат эм КыМР-де Сабийни эркинликтери жаны бла уполномоченный Светлана Тлинова кытышандыла.

Тюбешуно ача, Бауаланы Ахмат быйыл сагынылган соруу бла байламлы тамамланган ишлени юслеринден докладтын окууганды. Ол санда алиментлени жыйыуу суд приставланы баш борчларын бири болганын, бу жаны бла кыаты контроль бардырылганын эм законну чеклеринде комплекс халда амаллада этилгенлерин билдиргенди. Управление тюрюлю-тюрюлю ведомстволу бла, ол санда КыМР-ни Сабийни эркинликтери жаны бла уполномоченный бла тири байламлык жюрюттенин, ол санда тюбешуле эм акцияла бардырларын кыошанды.

Быйыл тогуз айны ичинде рейдлени кезиуонде суд приставла алиментле телемеген 805 адамны жоклагандыла. Аны чеклеринде 109 иш ачылып, 7 миллион бла 500 миң сом багысына мюлклерине тыйгыч салынганды, 46 инсанны у айлыкларындан бир кесеги тыйгычларча мадар этилгенди. РФ-ни Административ бузуклары жаны ба кодексини 5.35.1-чи статьясына тийишлиликте 19 иш ачылып, 6 миллион бла 600 миң сом тазир тюленгенди. Дагыда 45 производство бла байламлы 5 миллион 600 миң сом жыйылганды эм эрттеден изленген 16 адам табылганды, деп билдиргенди Бауаланы Ахмат.

Сюд приставла кюн сайын кыачынчылыкка болган бир кыуум адамны табып келтиредиле. Быйыл аллайы саны 2443 адамга кейбегенди. Аяны 576-сындан 12 миллион сом сыйрылганды. Дагыда 155 акт жарашдырылып, 1 миллион бла 200 миң сомга мюлклерине тыйгыч салынганды. Административ жууапха уа 152 инсан тартылганды.

Сез ючюн, 2013 жылдан бери акылбалык болмаган сабийине алимент телемеген излеуде болган буреулен, быйыл мартта суд приставланы кыолларына тюшюп, ФССП-ны управлениясына тапдырылганды. Анга административ протокол жарашдырылгандан сора, эр кишиге жетими сагынган борчу халда ишлерге тюшгенди. Ызы бла РФ-ни Уголовный кодексини 157-чи статьясына тийишлиликте да иш ачылып, сюдно оноуу бла ол он айга тюзету ишлерге тартылганды. Саулай алып айтханда, быйыл учтада алиментле телемеген 5 508 адам болганды. Биюнюлюке даладан 3 732-ни ишлери жабылмай кыалып турадыла, дегенди Ахмат Каллетович.

Россей Федерацияны закондательствосуна кере, материалланы барысына да кыаралып тийишли оноула чыгарыладыла. Ол санда борчлары болган административ эм уголовный жууапха тартыладыла. Алай быйыл тогуз айга алиментле теле-

мей борч этгенлери ючюн 3012 иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

иш бардырылады. Бу жаны адамга Россейден тышына чыкмазча, 1454-сюне машина жюрюталмазча чекле салынгандыла. Андан сора да, 680 инсанни жеринден теппирдил-

Тинтиле

Тахта кегетлени эмга жемешлени кыачынчылыкка — дайым эс

Роспотребнадзорну Кыабарты-Малкыар Республикада Управленисында рыноклада бла тюкендеде сатылган тахта кегетлени бла жемешлени кыачынчылыкка тахтаузу контроль этгенлей турадыла. Ведомстводан билдиргенлериче, быйыл ал тогуз айны ичинде ол умтуда аллай продукциядан 830 проба алып, лабораторияга ашыргандыла.

Аны специалистлери уа аяны кыачынчылыкка кыарагандыла, санитар-химия жаны бла кыоркыуусулукка, паразитке, бактериялага, радиация берген затлага, генетикалары тюрлендирилген абериле кыошулганына кыарап тингенди. Айтхандыла, санитар-химия жаны бла излемлеге онбири келишмегенди. Кегетледе, жемешледе эмда нанкыклада ууландырган затла, пестицид, радионуклидле мардасындан артык болмаганы да тахташдырылганды.

Управленига былай продукцияны кыоркыуусулугу соруу эмда кыачынчылыкка тюсүндү соруу селешкен адамлага 117 кере консультацияла берилгенди. Асламысы (86) тахта кегет эмда жемеш продукцияны кыачынчылыкка соруу эмда кыоркыуусулугу соруу эди. Сатыу-алуу барган неда башка жерледе былай продукция бла байламлы бузуклыкка табылгандыла деб а ары бир да селешмегенди.

Кыайгырыуу

Осал кыылыккага алданмазга чакыргандыла

Сабийлеге право жаны бла болушкуч берген битеуроссей кюнню чеклеринде Черек району полициячылары элдеде школада болгандыла. Окыучула бла ушакыла акылбалык болмаганын ишлери жаны бла инспекторла, кыарал автоинспекцияны келечилери эмда МВД-ны районда юриконсултуу кыатышандыла, деп билдиргенди ведомствону пресс-службасындан.

Полициячыла сабийлени эркинликтерини юсюндөн хяпарлагандыла, жамаутка кыоркыуулу ишлерге кыатышанлары ючюн кыаллай жууапха тартылырча болушкучларын да билдиргенди. Дагыда жоллада кеслерин кыалай жюрютторге кереклисини, алага машинаны руль артына олтурурга жарамганыны юсюндөн да селешгенди. Ата-аналага уа автомашинаны ичинде сабийни жаланда энчи шинтикте олтуртуп элтирге болушкучларын да анылаткандыла.

Уголовный жууапха оналты кылы толган инсан тартылырча болушкуч эсге салганды юриконсулт. Алай аур эмда бек аур аманлык этгенле уа аллай жууапчылык онтөрт жылларындан башланады.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

АДАМ ЭМ ЗАКОН

Ахчаны алып, кесин тапдырмай кыойганды

Алгыракылада Россей МВД-ны Нальчик шахар округда управлениясына 35-жыллык тишриуу келип, жарыуун билдиргенди. Ол айтханда кере, тюкендеде холодильникте салдырырча Интернетте мастерни излеп тапханды. Эрегерыуу саулай ишине 300 миң сом тилегенди эм 90 миң сомну алгандан счетуна этдорюрюн излегенди. Предприниматель телегенденден сора, ол байламлыкка чыкмай кылганды.

Оператив-излеу ишлени кезиуонде полициячыла Ставрополь крайда ишекликте туудырган буреуленни тутхандыла. Ол 36-жыллык алгандан сюдлюк бола турган бу жерли болуп чыкканды. Оперативникле кертиши бла да ол бир кезиуде Кыабарты-Малкыарда холодильникте кыараган мастер болуп ишлегенин билгенди. Алай тишриудан аха алганында уа, аны акылы жетил аха кыолу болурга эди. Аманлыкчы клиентине башка адамны счету берип, ызы бла ахчаны кесине кечюргенди. Ачыкланган шартла бла байламлы эр кишиге РФ-ни Уголовный кодексини 159-чу статьясыны 2-чи

болушкучларын да билдиргенди. Дагыда жоллада кеслерин кыалай жюрютторге кереклисини, алага машинаны руль артына олтурурга жарамганыны юсюндөн да селешгенди. Ата-аналага уа автомашинаны ичинде сабийни жаланда энчи шинтикте олтуртуп элтирге болушкучларын да анылаткандыла.

Уголовный жууапха оналты кылы толган инсан тартылырча болушкуч эсге салганды юриконсулт. Алай аур эмда бек аур аманлык этгенле уа аллай жууапчылык онтөрт жылларындан башланады.

кесегине тийишлиликте (хыйлачылык) иш ачылганды. Следствие, ол башка аманлыккага да кыатышкан эсе деп, тинтиле бардырады.

Машинаны урлап сатханды

МВД-ны Нальчикде Управленисына дежурный бёлюмонне бу кюнде 49-жыллык эр киши селешип, ким эсе да аны Осетинска орамда ююноно арбауатта турган «Москвич М-2140» машинасын эвакуаторга салып, сюрок кетенин билдиргенди. Айтханына кере, машинаны багысы 25 миң сомду.

Оператив-излеу ишн чеклеринде полициячыла ишеклик туудырган адамны тутхандыла: алгын да сюде тартылганды, ол 29-жыллык нальчикчи жашды. Ол, албугарта турмай, эттенин болганыча айтханды. Машинаны уа элтип эски темир алыучу жерге 17 миң сомга сатханын билдиргенди. Полициячыла машинаны арха алгандыла, бу адамга уа Уголовный кодексини 158-чи статьясыны экинчи кесегини «в» пунктуна тийишлиликте уголовный иш ачхандыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

ЖАНГЫЛЫККА

Дарман салдыргыан жер ачылганды

Чегем районда коронавир-ус арууга кыажу дарман салдыруу кюч ала барады, деп, билдиргенди КыМР-ни Правительствосуну порталы.

Адамлага тапкыкка деп вакцинацияны медицина учреждениялары, больницаланы энчи кабинетинден сора да, жарашдырылган мобил жерледе этерге да болушкучу.

Аллай пункту Чегемни Маданият ююнде ачхандыла. Мекям району тау эллеринден келгенле да вакцинацияны терк этерча, тап, автобуса тохтачу жерден узак болмай орналыды. Ол себепден, халк асламла медицина учреждениялага кире турмаганлай, бу амал бла хайрыланьрга да болушкучула, деп айтылады билдириуде.

Анда дарман салдыргыа керекли хар зат да медицина излемлеге кере кыралганды, ол санда вакцины су-

уук жерде сакылау эм аны бир-жерден башхасына элтгенде да, ол жумушну тийишлисича тамамлайдыла.

Дарман салдыргыан алгач, адамны саулугуна кыарадыла, кыан басымын эм сатурациясын ёнчелейдиле.

«Биюнюлюке коронавир-уса кыажу дарманы Чегем районда 16 миңден аслам адам салдырганды, ол кёрюмдю 55 процент болады эм биргелей иммунитетни тутарга керекли чекке жетгенди», деп белгиленеди билдириуде.

АКЦИЯ

Магъаналы ушакылага тынгылагандыла

Кыабарты-Малкыарда бу кюнде «С ненавистью и ксенобобией нам не по пути» деген оператив-профилактика тюбешуу бардырылады. Аны баш мураты жамаут бла ачык ушак бардырууду, экстремизмни огурусун иеттерине кыажу турууда байламлыкка жюрютууду.

Магъаналы ишге спорт организацияла да кыатышкандыла. Эм алга Спорт министрствода районланы спорт комитеттерини келечилери бла жыйылуу бардырылганды, анда регионну спорт ми-

нистрини орунбасары Заур Хёжев, акцияны магъаналыктынын черте, бу ишге тири кыатышырга чакырганды. Алай бла, акцияга аталып, Прохладный шахарда 2011 жылда тууган спортчулары араларында жетил атлетиктерине кыажу турууда байламлыкка жюрютууду.

Республиканы эркин тутушудан олимпиада резерв сабий-жаш телю спорт школунда жарау этген сабийле бла Заур Хёжев, Россейни сыйлы тренерлери Чапаланы Алик, Ажоланы Асадуллах,

Чермен Алагиров, физкультураны сыйлы ишчиси Тимур Хачуков, тренер-преподаватель Темуккулары Ахмат ушак бардыргандыла, эседе кыалырча саугала бергенди. Былай тюбешуу алгыракылада жаш дзюдоучула бла да болганды. Ала бла ушакны спорт министрни орунбасары Аналаны Аслан бла С.Х. Ниров атлы олимпиада резерв спорт школну директору Сафарби Таов селешгенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

СПОРТ

Россейни биринчилигине кыатышырыкыдыла

Невинномыссск шахарда КУДО-дан СКФО-ну биринчилиги кыуралганды.

Анда Кыабарты-Малкыарны жыйымдык команда сыйлы жетишми болганды. Бизни спортчула 7 алтын, 3 кюмю эмда 5 доммак майдал кытыхандыла, сора «Эм иги техника ючюн» юч аурлук кыаумда юч сауга келтиргенди. Алчы жерлеге чыккыанла энди Россейни биринчилигинде сермширикдиле, ол а 19 декабрьде Москвада болушкучу.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЫАБАРТЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

<p>Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан</p> <p>РЕДКОЛЛЕГИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары), ЖАНГУРАЗЛАНЫ Назбат (баш редактору орунбасары), ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЛА: Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.</p> <p>РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ: Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68. Экономика - 42-66-73. Культура - 42-66-76. Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71. Окыучула бла байламлыкка жюрютуу эм жазылуу - 42-37-94. Энци корреспондент - 42-68-72. Операторла - 40-28-49, 42-39-65.</p>	<p>Редакция авторла бла кыагыт жюрютмейди. Кыол жазмалага рецензия этилмейди эм ала арха кыайтарылмайдыла.</p> <p>Газетде басмаланган материалда айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишимге болушкучула. Алада айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюндөн законна тийишлиликте материалланы авторлары кеслери жууапчыдыла.</p> <p>Редакция авторладан 400 газет тизинден (машина бла жазылган 5-6 бет) кёню алмайды.</p> <p>Газет Связны, информация технологияны эмда асламлы коммуникацияны ишлери жаны бла федерал надзор кыулукуну (Роскомнадзору) Кыабарты-Малкыарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.</p> <p>Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893</p>	<p>Газетни басмага «КыМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.</p> <p>Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а</p> <p>Газетлени иленине тапдыруу ючюн КыМР-ни почта связны федеральный Управленисы жууапчыдыла. Телефонла: 76-01-21</p> <p>Газетлени розничкага сатыу ючюн КыМР-ни «Роспечать» акционер общество жууапчыдыла. Телефон: 42-69-34</p> <p>Газет ыйыккада юч кере чыганды - геуогре, орта, шабат кюнде.</p>	<p>Номерге графикте кере 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды</p> <p>ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГАНЛА: Кульчаланы Зульфия — дежурный редактор; Кучукуланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия — жууаплы секретары орунбасарлары; Моксаланы Зухура (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3,4-чу бетле) — корректорла.</p> <p>Тиражы 1240 экз. Заказ № 2569 Багысы 10 сомду.</p>	<p>РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:</p> <p>360000, Нальчик шахар, Ленин аглы проспект, 5</p> <p>электрон почта: elbor_50@mail.ru</p>
---	--	--	--	---	---